

## Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

### Zpráva z konference „Zákon o obchodních korporacích: (stále) nové výzvy“

V pátek 4. prosince 2015 se na půdě Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze uskutečnil již čtvrtý ročník vědecké konference studentů doktorského studia, kterou uspořádala místní katedra obchodního práva. Letošní ročník konference nesl název *Zákon o obchodních korporacích: (stále) nové výzvy*. Jak ze samotného názvu vyplývá, zaměřili se jednotliví účastníci konference na téma obchodních korporací, které i vzhledem k nedávné rekodifikaci soukromého práva poskytuje široký prostor pro nejrůznější právní úvahy.

Konferenci zahájila vedoucí katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze *prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.*, která přivítala přítomné účastníky a ocenila jejich aktivitu a zájem o oblast obchodního práva.

Po úvodním vystoupení přišla na řadu již jednotlivá vystoupení, která byla řazena do pěti tematických bloků. Závěr každého z nich patřil diskuzi, do níž se aktivně zapojili nejen přednášející, ale i někteří z mnoha přítomných hostů.

První blok byl věnován povinnostem členů volených orgánů obchodních korporací. Jako první se svého slova ujal *Ing. Mgr. Radek Ruban* z Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, který přednesl svůj příspěvek na téma *Kompenzace informačního deficitu ve sporech proti členům orgánů obchodních korporací*. Nejprve se zamyslel nad tím, zda se přenos důkazního břemene podle ustanovení § 52 odst. 2 z. o. k. vztahuje i na členy nejvyššího orgánu, přičemž dospěl k závěru, že ve většině případů tomu tak není, neboť společník obchodní korporace péčí řádného hospodáře povinován není. Dovodil však, že tuto povinnost má společník obchodní korporace, rozhodne-li se podat tzv. společnickou žalobu. V druhé polovině příspěvku autor ozřejmil, na které skutečnosti se přenos důkazního břemene v soudních řízeních vztahuje. Člen voleného orgánu, jehož jednání je v řízení před soudem posuzováno, je povinen prokázat, že jednal s péčí řádného hospodáře, naopak na žalobci i nadále bude, aby prokázal vznik škody a kauzální nexus. Takové rozčlenění je však do jisté míry spíše věcí teorie, neboť zmíněné skutečnosti mohou splývat i v jeden okamžik. Za příznivější řešení by autor považoval legislativní ztvárnění vysvětlovací povinnosti, která by určeným osobám uložila vnést do řízení skutečnosti pro řešení sporu nezbytné (např. povinnost vydat příslušné listiny).

Druhým v pořadí byl *JUDr. Marko Deák* z Policejního sboru Slovenské republiky, jehož tématem byl *Stret záujmov pri konaní člena štatutárneho orgánu kapitálovej obchodnej spoločnosti*. Posluchači měli možnost poslechnout si teoretické zamyšlení nad otázkou, zda může mít kapitálová společnost svoji vůli a kdo tuto vůli vytváří, přičemž autor neopomněl rozebrat právní úpravu střetu zájmu člena statutárního orgánu kapitálové obchodní společnosti ve slovenské, ale i české právní úpravě. Ve svém vystoupení přitom dospěl mimo jiné k závěru, že v tzv. jednočlenné kapitálové společnosti splývá zájem společníka a jediného člena statutárního orgánu se zájmem této společnosti.

První blok uzavřel *JUDr. Michael Zvára* z Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze se svým příspěvkem na téma *Ručení statutárních orgánů kapitálových společností za dluhy společnosti vůči věřitelům*. Hned na úvod konstatoval, že ustanovení § 68 z. o. k. vyžaduje po věřiteli obchodní korporace, jenž se domáhá, aby bylo členovi statutárního orgánu soudem konstituováno ručení za dluhy společnosti, prokázat, že člen nebo bývalý člen statutárního

orgánu věděl, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku. Přednášející s odkazem na německou doktrínu uzavřel, že není možné, aby člen statutárního orgánu postupoval s péčí řádného hospodáře a zároveň nevěděl, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku. Hned poté nastínil příkladmo několik činností, z nichž je možné dovodovat, že člen statutárního orgánu své povinnosti řádně neplní. Patří mezi ně kupříkladu neukládání účetní závěrky do sbírky listin či nevyhotovení zprávy o vztazích. Na konci svého vystoupení se *JUDr. Zvára* zaměřil také na procesní otázky § 68 z. o. k. Za problematické v této souvislosti označil oprávnění soudu uložit insolvenčnímu navrhovateli (věřiteli) povinnost uhradit zálohu na náklady insolvenčního řízení (až do výše 50.000,- Kč). Taková povinnost může být dle přednášejícího při mnohosti věřitelů s malými pohledávkami prakticky nesplnitelná. *De lege ferenda* tak navrhl, aby tato záloha mohla být ukládána i statutárnímu orgánu dlužníka či osobě jej ovládající.

Druhý blok konference byl věnován vícero tématům, přičemž v úvodu vystoupil *JUDr. Jaromír Koziak, Ph.D.* z Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, který zvolil téma *Smlouva o výkonu funkce a limity smluvní svobody*. V úvodu se přednášející zaměřil na výklad práva v obecné rovině, když s trochou nadsázky poukázal na skutečnost, že v právní teorii a praxi existují tzv. magická zaklínadla výkladu právních norem. Mezi taková obecná zaklínadla patří poukazy na eurokonformní výklad či odkazy na právní teorii. Při výkladu míry dispozitivnosti právní úpravy smlouvy o výkonu funkce vyšel autor z limitů stanovených v ustanovení § 1 odst. 2 o. z., kterými jsou dobré mravy, veřejný pořádek a právo týkající se postavení osob. Zatímco dobré mravy chrání zájem jednotlivce, v případě veřejného pořádku je chráněn zájem společnosti na klidovém stavu. Vystupující se dále zabýval otázkou, zda je možné, aby obchodní korporace dobrovolně neuzavíraly smlouvy o výkonu funkce, a otázkou právního režimu těchto smluv. Dovedl, že není v současné době již potřebné podřizovat smlouvy o výkonu funkce režimu zákoníku práce, neboť řadu pracovněprávních „bonusů“ lze ve smlouvách o výkonu funkce sjednat i bez celkového podřízení jejich režimu pracovnímu právu.

Se smlouvami o výkonu funkce je nerozlučně spjata i otázka odměňování členů orgánů, jež byla předmětem zájmu *Mgr. Bc. Kláry Hurychové* z Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a jejího příspěvku s názvem *Vracení poskytnutých odměn členů orgánů obchodních korporací: clawbacks v zahraničí a v tuzemsku*. Přednášející v úvodu svého vystoupení charakterizovala zkoumaný institut jako oprávnění obchodní korporace vyplývající ze zákona či smluvního vztahu s členem orgánu či manažerem požadovat vrácení jemu vyplacené (nenárokové, variabilní) odměny. Následně představila vybrané podoby tohoto institutu v zahraničí (zejména v USA) a na úrovni mezinárodních organizací. Upozornila, že v návaznosti na unijní úpravu je zakotvení *clawbacks* do smluvních vztahů s manažery obligatorní pro finanční instituce, investiční společnosti a fondy. Pro ostatní kótované společnosti je jejich implementace zpravidla pouze doporučována. Přednášející se následně zabývala tuzemskou právní úpravou. Jednak upozornila, že stávající pravidla pracovního práva prakticky neumožňují zapsání pravidel pro vrácení nenárokové odměny do pracovních smluv s manažery, kteří nejsou členy orgánů obchodní korporace, jelikož pracovní právo zakazuje ukládat zaměstnanci jakékoli peněžité postihy. Ve vztahu k členům orgánů obchodních korporací jednak příkladmo vypočetla možné modifikace smluvně zakotvené povinnosti vracet vyplacenou odměnu, jednak se věnovala zákonné úpravě § 62 z. o. k. upravující speciální *clawback* v rámci insolvenčního řízení a upozornila na některé problémy, které toto ustanovení vyvolává. Jmenovala zde například nešťastné vázání dvouleté lhůty určující rozsah povinnosti vydat prospěch na právní moc rozhodnutí o úpadku, když ta může být dotčenými osobami účelově oddalována. V závěru svého vystoupení ještě odlišila *clawback* v ustanovení § 62 z. o. k.

od úpravy tzv. malusu dle § 61 odst. 2 z. o. k., kde rozhodnutí o neposkytnutí odměny předchází její výplatě.

Druhý blok následně zakončil *Mgr. Konstantin V. Lavrushin* z Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, který vystoupil s tématem *Korporátní maska a její stržení (obecná východiska)*. Na úvod představil základní myšlenku doktríny *Piercing the Corporate Veil* (tzv. propíchnutí firemního závoje), již je prolomení majetkové samostatnosti obchodní korporace (kterou vysvětlil na známém rozhodnutí *Salomon v. Salomon*). Podle přednášejícího jde o výjimečný postup, který může být uplatněn pouze v odůvodněných případech, přičemž důkazní břemeno je zásadně na straně osoby dovolávající se propíchnutí firemního závoje. Diskuze k přednesenému příspěvku se následně zaměřila na otázku, zda nové soukromé právo nabízí podklad pro rozvoj doktríny propíchování firemního závoje. Podle většinového názoru není legislativní zakotvení nezbytné, neboť podstatou celé doktríny je právě i její soudní, a nikoli legislativní povaha.

Prostřední blok byl věnován dvěma příspěvkům z oblasti kapitálových obchodních společností. První svůj příspěvek přednesl *Mgr. Petr Tomášek* z Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, jehož tématem se staly *Koncernové pokyny do oblasti obchodního vedení kapitálové společnosti*. Zkraje svého vystoupení vymezil přednášející klíčový pojem obchodního vedení, pod kterým teorie i soudní judikatura spatřují rozhodování o podnikatelské činnosti obchodní korporace, tedy řešení otázek výrobních, obchodních, finančních či personálních. Přednášející přitom dovedl, že k udělení pokynů je oprávněn nejen statutární orgán řídící osoby, nýbrž je možné, aby ten svoji působnost částečně delegoval na jiné osoby. Stejně tak není vyloučeno, aby pokyny udělila i osoba fyzická, je-li zároveň v postavení osoby řídící. Rubem téže mince pak je řešení otázky, komu může být pokyn týkající se obchodního vedení udělen. Není pochyb o možnosti udělení pokynu statutárnímu orgánu osoby řízené, naopak dle názoru přednášejícího není možné, aby pokyny byly napřímo udělovány složkám, na něž statutární orgán osoby řízené osoby obchodní vedení delegoval. Promítnutí pokynu ve vnitřní hierarchii obchodní společnosti musí zůstat plně v působnosti statutárního orgánu řízené osoby, neboť právě jeho členové jsou povinni jednat s péčí řádného hospodáře. Na závěr se *Mgr. Tomášek* zabýval tím, zda jsou koncernové pokyny pro řízenou osobu závazné či nikoliv.

Jako druhá vystoupila *Kateřina Chovancová* z Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, jejímž tématem se stal *Protest při rozhodování per rollam*. Nejprve se přednášející zabývala povahou valné hromady, kdy není jasné, zda jde o orgán trvalý nebo zřizovaný *ad hoc*. V návaznosti na to je terminologicky správné hovořit buď o rozhodování mimo zasedání, nebo o rozhodování mimo valnou hromadu. Těžištěm příspěvku pak byla otázka, zda i při rozhodování *per rollam* vyžaduje zákon pro úspěšné dovolání se neplatnosti rozhodnutí valné hromady podání protestu nebo nikoliv. Přednášející blíže odůvodnila, že právní úprava umožňuje přijmout oba možné závěry, přičemž v případě kladné odpovědi vyplývá na povrch celá řada otázek, jež zákon výslovně neřeší. Není kupříkladu jasné, kdy přesně by měl být protest při rozhodování valné hromady *per rollam* podán, nejspíše by tomu mělo být až po přijetí příslušného rozhodnutí, jakákoli přesnější lhůta však chybí. Nejasnosti přitom panují i o formě protestu.

Odpolední část a zároveň čtvrtý blok svým příspěvkem otevřel *JUDr. Petr Vybíral, Ph.D.*, absolvent Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze s tématem *Dispozice s obchodním závodem a podílem s mezinárodním prvkem podle zákona o obchodních korporacích, občanského zákoníku a zákona o mezinárodním právu soukromém*. Ve svém příspěvku z oblasti mezinárodního práva soukromého se přednášející věnoval analýze smluvních dispozic s obchodním závodem a podílem, a to zejména jejich převodu a zastavení ve vztazích

s mezinárodním prvkem. Zvláště poukázal na některé důsledky nové právní úpravy závodu a podílu při těchto dispozicích, a to ve světle nového vymezení věci v právním smyslu a změny právní úpravy určení věcného statutu.

S dalším příspěvkem v rámci tohoto bloku vystoupil *Mgr. Josef Szmuda*, absolvent Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Zaměřil se na téma *Účast zaměstnanců na volbě členů dozorčí rady v akciové společnosti: (stále) nedořešené otázky*. V úvodu vymezil jádro jím zkoumaného problému, a to otázku, zda úprava zákona o obchodních korporacích umožňuje tzv. kodeterminaci či nikoli, tedy zda jsou relevantní ustanovení zmíněného zákona kogentní či dispozitivní. Tato otázka dosud nebyla doktrínou jednoznačně zodpovězena. Po zachování přípustnosti volby některých členů dozorčí rady zaměstnanci přitom volá nemalá část praxe. Ustanovení § 421 odst. 2 písm. f) z. o. k. následně podrobil testu charakteru hypotézy a vypořádal se s otázkou, zda jde o úpravu statusovou či nikoli. I přesto, že historickým výkladem (dle důvodové zprávy k zákonu o obchodních korporacích) lze dojít k tomu, že záměrem zákonodárce nebylo kodeterminaci zakázat, přednášející teleologickým výkladem dospěl k závěru, že úprava nepřipouští s ohledem na svůj kogentní charakter odchýlení. Odchýlení se od zákona by dle něj představovala nepřipustný zásah do práva akcionářů coby reziduálních vlastníků společnosti na řízení a kontrolu společnosti. Uzavřel proto, že *de lege lata* nepovažuje volbu některých členů dozorčí rady zaměstnanci za přípustnou. Poukázal také na praxi, která se v důsledku nejednotného výkladu zákona vyvinula, kdy jsou ti členové dozorčí rady, kteří byli zvoleni zaměstnanci, ve funkci následně potvrzeni valnou hromadou, čímž je v souladu se zákonem vyjádřena vůle akcionářů ohledně vzniku funkce těchto osob. V závěru se dotkl také připravované novely zákona o obchodních korporacích, když snahu zákonodárce navrátit do zákonné úpravy explicitní *pouvoir* pro kodeterminaci obecně ocenil.

Závěrečný pátý blok konference tematicky věnovaný akciím zahájil *Mgr. Ing. Jan Šovar* z Fakulty mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické s tématem *Zaknihované a imobilizované akcie*. Předně uvedl, že současnou úpravu zaknihovaných nebo imobilizovaných akcií považuje za nevhodnou. Její legislativní vyjádření totiž odráží pouze stávající systém dvou-  
stupňové evidence zaknihovaných cenných papírů a nezohledňuje jiné modely. Připustil sice, že zákonodárce byl při formulaci pravidel obsažených (především) v občanském zákoníku veden správným úmyslem rozlišit cenný papír a zaknihovaný cenný papír, avšak aby byla Česká republika konkurenceschopná a atraktivní pro zahraniční investory, musí se dle něj držet zavedených pravidel pro transakce s tzv. dematerializovanými akciemi, tedy s akciemi zaknihovanými a imobilizovanými. Vyzdvihl ustanovení § 83 odst. 3 zákona o mezinárodním právu soukromém, které dle něj v české právní úpravě zřejmě nejlépe charakterizuje variabilitu přístupů k tomu, co lze považovat za dematerializovaný cenný papír. Následně se věnoval možnostem případné novelizace občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích (zejména § 275 odst. 3 z. o. k.) tak, aby byla právní úprava dostatečně flexibilní a „obecná“ a konvenovala jakýmkoli modelům vedení evidencí dematerializovaných cenných papírů. Ustanovení zákona by dle vystupujícího měla vyhovovat nejen systému pro vedení evidence dematerializovaných cenných papírů, který je nyní v českém právu zaveden (tzv. dvoustupňová evidence) nebo který bude v budoucnu v České republice zvolen, ať již z důvodu aproximačních závazků vůči EU, nebo z důvodu ryze národního, ale i zahraničním systémům nepřímé držby. Například po přijetí novely zákona o podnikání na kapitálovém trhu, kterou nyní projednává sněmovna (sněmovní tisk 571), bude možné, aby celá emise akcií vydaných podle tuzemského práva byla umístěna v zahraničním centrálním depozitáři cenných papírů a akcie byly nepřímo drženy v zahraniční evidenci, čemuž úprava v zákonu o obchodních korporacích nyní brání. Ta by měla vycházet ve svém prazákladu ze systému nepřímé držby cenných

papírů jako soustavy spolupůsobících subjektů [majitel akcie – prostředník (prostředníci) – centrální depozitář cenných papírů] a objektů nepřímé držby.

Na popsaný přednes navázal Mgr. et Mgr. *Luboš Mazanec* z Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze se svým příspěvkem věnovaným *Upsání akcií na základě veřejné nabídky*. Vydání nových akcií cestou veřejné nabídky je jedním z možných způsobů, jak si akciová společnost může opatřit nové zdroje pro svůj další rozvoj, je-li doprovázeno zvýšením základního kapitálu, anebo případně alespoň upravit vlastnickou strukturu. Přednášející se zaměřil na některá úskalí a problematická místa právní úpravy veřejné nabídky akcií. V první řadě vymezil vztah úpravy obsažené v zákoně o obchodních korporacích a úpravy v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu, která vycházející z tzv. prospektové směrnice upravuje veřejnou nabídku investičních cenných papírů. Z úpravy zákona o obchodních korporacích se následně zaměřil na úpravu § 480 a násl. Upozornil především na rozpor mezi § 480 odst. 2 z. o. k., který připouští elektronické upisování, a § 481 odst. 1 z. o. k., který upravuje listinu upisovatelů. V této souvislosti vyjádřil pochyby nad proveditelností elektronického upisování v případě, kdy by upisovateli měly být zahraniční subjekty (které nedisponují elektronickým podpisem dle tuzemské právní úpravy), které nebudou schopny splnit požadavky zákona na podpis listiny upisovatelů. Institut listiny upisovatelů tak označil za archaický prvek nevyhovující stávající praxi na kapitálovém trhu. V rámci diskuze pak uzavřel, že v důsledku řady úskalí k upisování akcií na základě veřejné nabídky v tuzemské praxi téměř nedochází.

Pátý blok i celou odbornou část konference zakončil svým příspěvkem na téma *Nabývání vlastních akcií v rámci podnikatelského seskupení* Mgr. *Zdeněk Houdek* z Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Otázky spojené s právním uspořádáním a strukturou vzájemných vlastnických vazeb uvnitř skupiny společností jsou jednou z tradičních oblastí zájmu práva podnikatelských seskupení. Přednášející vysvětlil, že ať je již tento jev v právní teorii nazýván jako zdvojená majetková účast či křížové vlastnictví, vždy jde o případy, kdy existují dva subjekty propojené tak, že každému z nich přináší určitý podíl na druhém. V případě vzájemné majetkové účasti mezi mateřskou a dceřinými společnostmi se prolíná právní úprava podnikatelských seskupení s problematikou nabývání vlastních akcií akciovou společností. Nabývání akcií mateřské společnosti společností dceřinou je totiž de facto srovnatelné s nabýváním vlastních akcií mateřskou společností. Zákon o obchodních korporacích na tuto skutečnost (v návaznosti na unijní úpravu) reaguje na několika místech (viz především § 318 odst. 1). Přednášející se u této úpravy blíže zastavil, když nejprve vyjádřil pochybnost o tom, zda je vyloučení ustanovení § 304 z. o. k. z aplikace § 318 odst. 1 z. o. k. na místě. Ustanovení § 304 z. o. k. směřující na tzv. intervenční nákupy by dle něj nemělo být vyloučeno. Na druhou stranu uvedl, že v zákoně postrádá pravidla pro poskytování finanční asistence mezi mateřskou a dceřinou společností. V závěru svého přednesu se dotkl také úpravy tzv. autorizačního usnesení valné hromady, konkrétně § 301 odst. 2 písm. b) z. o. k. Upozornil na dvojí možný výklad tohoto ustanovení. Dle prvního představuje povinnost v uvedené lhůtě vlastní akcie zcizit. Podle druhého výkladu stanoví dobu platnosti usnesení valné hromady, která nesmí být delší než pět let. Jinými slovy stanoví dobu, po kterou představenstvo smí využít oprávnění k nabývání vlastních akcií dané valnou hromadou. Přednášející se eurokonformním výkladem přiklonil k druhému uvedenému výkladu.

Po skončení zajímavé diskuze k posledním příspěvkům moderátoři odbornou část vědecké konference uzavřeli. Po obdobném programu ještě následoval diskuzní blok studentů doktorského studia k možnostem užší vědecké spolupráce studentů a kateder napříč českými a slovenskými univerzitami.

I letošní ročník konference lze hodnotit velmi pozitivně. Konference přilákala několik desítek posluchačů z řad akademické obce (včetně studentů magisterského studia) i praxe, z nichž se mnozí aktivně zapojili do diskuze. Organizátoři tímto ještě jednou děkují všem přednášejícím, ale též dalším účastníkům za jejich participaci na této velmi úspěšné konferenci, která přinesla řadu inspirativních závěrů a cenných informací.

Vydání vybraných příspěvků z konference je zamýšleno na jaro/léto 2016 v odborných periodících. Konání již pátého ročníku doktorandské konference je plánováno na podzim 2016.

Klára Hurychová\* – Petr Tomášek\*\*

---

\* Mgr. Bc. Klára Hurychová, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. E-mail: Kulhankova.Kl@seznam.cz.

\*\*Mgr. Petr Tomášek, Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze. E-mail: petantomasek@seznam.cz.